

DEFİNE

yönelik olduğundan bazı İslâm hukukçuları, İslâmî döneme ait olduğu bilinmekle birlikte üzerinden asırlar geçtiği için sahibinin bulunmasına imkân olmayan definelerin, toplumun ortak yararları için harcanmak üzere beytülmalde devredilmesi gerektiğini ileri sürerler. Hatta İslâm öncesi döneme ait definelerin arazinin ilk sahibine ve onun mirasçalarına ait olduğu şeklindeki görüşler de İslâm hukukunun teşekkül devri itibarıyla İslâmî fetihlerin üzerinden fazla zamanın geçmemiş olması ve arazinin ilk sahibinin bilinmesinin mümkün görülmesiyle izah edilebilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Wensinck, *Mu'cem*, "İms" md.; Yahyâ b. Âdem, *el-Harâc*, s. 31; Ebû Ubeyd, *el-Emvâl*, s. 307-316; Mâverîdî, *el-Ahkâmü's-sultâniyye*, s. 153; Ebû Ya'îla, *el-Ahkâmü's-sultâniyye*, s. 127-128; Ebû Ca'fer et-Tûsî, *Tehzîbü'l-ahkâm* (nşr. Seyyid Hasan el-Müsevî), Tahran 1390, IV, 121-124; Serahsî, *el-Mebûsû*, II, 211-217; Kâsânî, *Bedâ'îc*, II, 65-68; İbn Kudâme, *el-Muğnî* (Herâs), III, 18-24; Nevevî, *el-Mecmû'*, VI, 91-102; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr* (Bulak), II, 232-240; İbn Âbidîn, *Reddû'l-muhtâr*, II, 318-324; Yûsuf el-Kardâvî, *Fikhu'z-zekât*, Beyrut 1389/1969, I, 434-436; Cezîrî, *el-Mezâhibü'l-erba'a*, I, 612-614; Muhammed Ebû Zehre, *el-Milkiyye ve nazariyyetü'l-âkd*, Kahire, ts. (Dârü'l-Fikri'l-Arabî), s. 125-142; Zühaylî, *el-Fikhu'l-İslâmî*, II, 770-786; Hamza Aktan, *İslâm'da Madenlerin Hukukî Statüsü*, Erzurum 1986, s. 26-27, 45-55.

HAMZA AKTAN

DEFNÜ'z-ZÜNÜB

(دفن الذنوب)

Araplar arasında suç işleyen kimsenin suçunun başışlanması için yapılan bir merasim.

"Günahların gömülmesi" mânasına gelen defnü'z-zünüb konusunda bilinen tek kaynak, İbn Fazlullah el-Ömerî'nin (ö. 749/1349) *et-Ta'rif bi'l-muştalahi's-şerif* adlı eseridir. Burada verilen bilgiye göre Araplar'dan bir kimse büyük bir cürüm işlediği zaman onun güvendiği bazı kişiler, haksızlığa uğrayanın kabilesine gider, içlerinden biri kabile büyüklüğünün huzurunda mazluma hitaben, "Senden falancanın günahını defnetmeni istiyoruz. Zaten o da sana karşı işlediği suçları itiraf etmektedir" diye söze başlar ve suçunun bütün kusurlarını sayıp dökerdi. Bunun üzerine haksızlığa uğrayan kişi, haksızlık yapan kimsenin bütün suçlarının bunlardan ibaret olduğunu belirterek yerde kendi eliyle bir çu-

kur açar ve, "Kendisini suçladığım falancanın günahlarını bu çukura attım ve buraya elimle gömdüm" derdi. Sonra da çukuru toprakla kapatır ve eliyle düzeltirdi. Araplar arasında çok yaygın olan bu tören sayesinde suç işleyen kişi ancak bu şekilde kendisini temiz çıkararak gönül huzuruna kavuşabilirdi.

Her iki tarafın seçkinler meclisi huzurunda sözlü olarak yapılan bu törende yazılı bir belge kullanılmazdı. Defnü'z-zünüb için meliklerin besmeleyle başlayan yazılı belge verdiğini söyleyen Ömerî bu belgelere bir de örnek zikretmektedir. Bu gelenek günümüzde tamamen ortadan kalkmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Fazlullah el-Ömerî, *et-Ta'rif*, Kahire 1312, s. 165-167; Kalkaşendî, *Şubhu'l-a'sâ*, XII, 352-355; J. Chelod, "al-Dhünüb, Dafn", *El²* (Fr.), II, 255; a.m.f., "L'enterrement des délités chez les Arabes", *RHR* (1959), s. 215-220.

MUSTAFA AĞIRMAN

DEFREMERY, Charles François

(1822-1883)

Fransız şarkiyatçısı.

8 Aralık 1822'de Cambrai'de doğdu. 1840'ta Paris'e giderek Reinaud, Caussin de Perceval ve Quatremère gibi ünlü şarkiyatçılardan Arapça ve Farsça dersleri aldı. Caussin de Perceval'den sonra Collège de France'da öğretim üyesi olarak çalıştı (1868). Bir müddet sonra rahatsızlığı yüzünden bu görevden ayrılıp İran tarihi ve edebiyatıyla ilgilenmeye başladı. 18 Ağustos 1883'te Saint-Valery-en-Caux'ta öldü.

Eserleri. Daha çok neşre hazırladığı eserlerle tanınan Defrémery'nin *Mémoires d'histoire orientale* adlı kitabı, *Journal Asiatique*'te yayımlanan Doğu tarihiyle ilgili makalelerini ihtiva etmekte olup iki cilt halinde basılmıştır (Paris 1854-1862). Neşre hazırladığı ve Fransızca'ya çevirdiği eserler de şunlardır: 1. İbn Battûta, *Rihle* (*Tuhfetü'n-nüzzâr ft garâ'ibi'l-emşâr ve 'acâ'ibi'l-esfâr*). İtalyan şarkiyatçısı Sanguinetti ile beraber neşre hazırladığı bu eser Fransızca tercümesiyle birlikte (*Voyages d'Ibn Batoutah texte arabe, accompagné d'une traduction*) dört cilt halinde yayımlanmıştır (Paris 1853-1858). 2. İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*. Eserin Haçlı seferleriyle ilgili bölümlerini J. T. Reinaud ile beraber Fransızca tercümesiyle birlikte (*Recueil des Histoires*

des Croisades, histoires orientales) iki cilt halinde neşretmiştir (Paris 1872-1887). 3. Mîrhând, *Ravzatü's-şafâ*. Eserin Gurlular'la ilgili kısmını Fransızca'ya çevirmiş ve notlar ilâve ederek yayımlamıştır ("Histoire des sultans Ghourides, extraite de l'histoire universelle de Mirkhond", *JA*, IV. seri, II [1843], s. 167-200, III [1844], s. 258-291). 4. Hamdullah Müstevfî-i Kazvîni, *Târîh-i Güzide*. Bu eserin Selçuklular'la ilgili kısmını Fransızca'ya çevirerek neşretmiştir ("Histoire des Seldjoukides, extrait du *Tarikh-i Guzideh*", *JA*, IV. seri, XI [1848], s. 417-462; XII [1848], s. 259-279, 334-370; XIII [1849], s. 15-55). 5. Hândmîr, *Ĥabîbü's-siyer*. Eserin, Türkistan ve Mâverâünnehir'e hâkim olan Moğol hanlarından bahseden kısmını notlar ilâvesiyle Fransızca'ya çevirmiştir ("Histoire des Khans Mongols du Turkestan et de la Transoxiane extraite du *Habib Essier* de Khondémir", *JA*, IV. seri, XIX [1852], s. 58-94, 216-288). 6. Atâ Melik Cüveynî, *Târîh-i Cihângüşâ*. Bu eserin Mahmûd Târâbî'nin isyanı, Çağatay Han, oğlu ve torunuyla ilgili kısımlarını Fransızca tercümesiyle birlikte yayımlamıştır (*JA*, IV. seri, XX [1852], s. 370-406).

Defrémery'nin önemli çalışmalarından biri de Selçuklu Sultanı Berkayaruk hakkındadır ("Recherches sur le règne du sultan seldjoukide Barkiarok [1092-1104 de L'ère chrétienne]", *JA*, V. seri, I (1853), s. 425-458; II [1853], s. 217-232).

BİBLİYOGRAFYA :

Storey, *Persian Literature*, I, 263-264; Zirikî, *el-A'lâm*, III, 221-222; J. Fück, *Die arabischen studien in Europa*, Leipzig 1955, s. 202; Necîb el-Akîkî, *el-Müsteşrikün*, Kahire 1980, I, 190-191; Bedevî, *Mevsû'atü'l-müsteşrikin*, s. 162; Ebû'l-Kâsım Şehâb, *Ferheng-i Häversinäsân*, Tahran, ts., s. 110-111; W. H. Behn, *Index Islamicus 1665-1905*, Millersville 1989, bk. İndeks; Cl. Huart, "ed-Dürüsü'l-'Arabîyye fi Fransa", *MMADm.*, V/4 (1925), s. 163; *TA*, XII, 401; *ML*, III, 441.

ABDÜLKERİM ÖZAYDIN

DEFTER

İslâm ve Türk devlet bürokrasisinde çeşitli kayıtların tutulması için kullanılan evrakın bir araya getirilmiş şekli.

Yazı yazmak üzere bir kenarı dikilerek veya ciltlenerek birçok kâğıdın birbirine bağlanmasından meydana gelir. Çoğulu defâtirdir. Defter çok yapraklı